

॥ तारायै रामस्य तत्त्वोपदेशः ॥

श्री-राम उवाच

किं भीरु शोचसि व्यर्थं शोकस्याविषयं पतिम्।
 पतिस्तवायं देहो वा जीवो वा वद तत्त्वतः ॥ १३ ॥
 पञ्चात्मको जडो देहस्त्वङ्मांसरुधिरास्थिमान्।
 कालकर्मगुणोत्पन्नः सोऽप्यास्तेऽद्यापि ते पुरः ॥ १४ ॥
 मन्यसे जीवमात्मानं जीवस्तर्हि निरामयः।
 न जायते न म्रियते न तिष्ठति न गच्छति ॥ १५ ॥
 न स्त्री पुमान्वा षण्ढो वा जीवः सर्वगतोऽव्ययः।
 एक एवाद्वितीयोऽयमाकाशवदलेपकः।
 नित्यो ज्ञानमयः शुद्धः स कथं शोकमर्हति ॥ १६ ॥

तारोवाच

देहोऽचित्काष्ठवद्राम जीवो नित्यश्चिदात्मकः।
 सुखदुःखादिसम्बन्धः कस्य स्याद्राम मे वद ॥ १७ ॥

श्री-राम उवाच

अहङ्कारादिसम्बन्धो यावद्देहेन्द्रियैः सह।
 संसारस्तावदेव स्यादात्मनस्त्वविवेकिनः ॥ १८ ॥
 मिथ्यारोपितसंसारो न स्वयं विनिवर्तते।
 विषयान् ध्यायमानस्य स्वप्ने मिथ्यागमो यथा ॥ १९ ॥
 अनाद्यविद्यासम्बन्धात्तत्कार्याहङ्कृतेस्तथा ।
 संसारोऽपार्थकोऽपि स्याद्रागद्वेषादिसङ्कुलः ॥ २० ॥
 मन एव हि संसारो बन्धश्चैव मनः शुभे।
 आत्मा मनःसमानत्वमेत्य तद्गतबन्धभाक् ॥ २१ ॥
 यथा विशुद्धः स्फटिकोऽलक्तकादिसमीपगः।
 तत्तद्वर्णयुगाभाति वस्तुतो नास्ति रञ्जनम् ॥ २२ ॥
 बुद्धीन्द्रियादिसामीप्यादात्मनः संसृतिर्बलात्।
 आत्मा स्वलिङ्गं तु मनः परिगृह्य तदुद्भवान् ॥ २३ ॥

कामान् जुषन् गुणैर्बद्धः संसारे वर्ततेऽवशः।
आदौ मनोगुणान् सृष्ट्वा ततः कर्माण्यनेकधा ॥ २४ ॥

शुक्ललोहितकृष्णानि गतयस्तत्समानतः।
एवं कर्मवशाज्जीवो भ्रमत्याभूतसम्लवम् ॥ २५ ॥

सर्वोपसंहृतौ जीवो वासनाभिः स्वकर्मभिः।
अनाद्यविद्यावशगस्तिष्ठत्यभिनिवेशतः ॥ २६ ॥

सृष्टिकाले पुनः पूर्ववासनामानसैः सह।
जायते पुनरप्येवं घटीयन्त्रमिवावशः ॥ २७ ॥

यदा पुण्यविशेषेण लभते सङ्गतिं सताम्।
मद्भक्तानां सुशान्तानां तदा मद्विषया मतिः ॥ २८ ॥

मत्कथाश्रवणे श्रद्धा दुर्लभा जायते ततः।
ततः स्वरूपविज्ञानमनायासेन जायते ॥ २९ ॥

तदाऽऽचार्यप्रसादेन वाक्यार्थज्ञानतः क्षणात्।
देहेन्द्रियमनःप्राणाहङ्कृतिभ्यः पृथक् स्थितम् ॥ ३० ॥

स्वात्मानुभवतः सत्यमानन्दात्मानमद्वयम्।
ज्ञात्वा सद्यो भवेन्मुक्तः सत्यमेव मयोदितम् ॥ ३१ ॥

एवं मयोदितं सम्यगालोचयति योऽनिशम्।
तस्य संसारदुःखानि न स्पृशन्ति कदाचन ॥ ३२ ॥

त्वमप्येतन्मया प्रोक्तमालोचय विशुद्धधीः।
न स्पृश्यसे दुःखजालैः कर्मबन्धाद्विमोक्ष्यसे ॥ ३३ ॥

पूर्वजन्मनि ते सुभ्रु कृता मद्भक्तिरुत्तमा।
अतस्तव विमोक्षाय रूपं मे दर्शितं शुभे ॥ ३४ ॥

ध्यात्वा मद्रूपमनिशमालोचय मयोदितम्।
प्रवाहपतितं कार्यं कुर्वन्त्यपि न लिप्यसे ॥ ३५ ॥

श्रीरामेणोदितं सर्वं श्रुत्वा ताराऽतिविस्मिता।
देहाभिमानजं शोकं त्यक्त्वा नत्वा रघूत्तमम् ॥ ३६ ॥

आत्मानुभवसन्तुष्टा जीवन्मुक्ता बभूव ह।
क्षणसङ्गममात्रेण रामेण परमात्मना ॥ ३७ ॥

अनादिबन्धं निर्धूय मुक्ता साऽपि विकल्मषा।
सुग्रीवोऽपि च तच्छ्रुत्वा रामवक्त्रात्समीरितम् ॥ ३८ ॥

॥ इति श्रीमदध्यात्मरामयणे उमामहेश्वरसंवादे कीष्किन्धाकाण्डे तृतीये सर्गे तारायै रामस्य तत्त्वोपदेशः ॥

This stotra can be accessed in multiple scripts at:
http://stotrasamhita.net/wiki/Tara_Tattvopadesha.

 generated on **November 15, 2025**

Downloaded from <http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | [Credits](#)